Jadwiga Konieczna
Uniwersytet Łódzki
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ jako ośrodek badań bibliologicznych (1945–2015)

Historia pierwszej w Polsce placówki kształcącej bibliotekarzy na poziomie akademickim rozpoczęła się, jak wiadomo, w roku 1945 za sprawą profesora Jana Muszkowskiego, chociaż oficjalne powołanie do życia Katedry nastąpiło w lutym 1946 r. Wprowadzeniu bibliotekoznawstwa do programów studiów uniwersyteckich (czego nie udało się zrealizować w okresie międzywojennym) paradoksalnie sprzyjała ówczesna sytuacja społeczno-polityczna i kulturalna oraz status Łodzi, jako nieformalnej stolicy kulturalnej. Na nowo organizowanym, w robotniczym mieście, (przed wojną robotnicy stanowili 65% społeczeństwa, a inteligencja jedynie 9%)¹ Uniwersytecie możliwe stało się utworzenie kierunku o profilu zawodowym, którego absolwenci mieli być kadrą prowadzącą działalność kulturalno-oświatową wśród szerokich mas.

Udany start nie zagwarantował jednak dalszego, równie pomyślnego rozwoju studiów. Na ich losach, pomimo starań i wysiłków Jana Muszkowskiego, zaważyły kolejne zmiany programowe i strukturalne narzucone przez Ministerstwo, a ostatecznym ciosem okazała się śmierć Profesora, w styczniu 1953 r.² Od roku akademickiego 1954/1955 wstrzymano rekrutację studentów. Katedra istniała, ale była nieczynna dydaktycznie.

¹ M. Filip: *Szkic do portretu kulturalnego Łodzi 1945 r.* W: *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice.* Red. J. Żelazko. Łódź 2008, s. 217–218.

² Na temat pierwszych lat istnienia Katedry patrz: J. Muszkowski: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ 1945/46–1951/52.* „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10; H. Werno: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961.* „Roczniki Biblioteczne” 1961, s. 383–388; H. Więckowska: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa.* „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2/3, s. 113–134; H. Hleb-Koszańska: *Adam Łysakowski. Życie i działalność.* *Ibidem* 1970 z. 1–4, s. 38.

Na ponowne uruchomienie studiów magisterskich trzeba było czekać ponad 20 lat, do roku akademickiego 1975/1976. Wówczas to rozpoczęło kształcenie, początkowo na 4-letnich stacjonarnych studiach magisterskich o nazwie bibliotekoznawstwo i informacja naukowa, a od połowy lat osiemdziesiątych na studiach 5-letnich.

W latach dziewięćdziesiątych zaszły istotne zmiany w statusie kierunku. Wskutek niespełnienia przez Katedrę wymogów kadrowych ustalonych przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego (1991) bibliotekoznawstwo stało się specjalnością na kierunku filologia polska. Natomiast poczynając od roku akademickiego 2007/2008, kształcenie na kierunku nazwanym wówczas informacja naukowa i bibliotekoznawstwo rozpoczęło się w trybie 3-letnich studiów licencjackich, a w trzy lata później (2010/2011) również na 2-letnich studiach magisterskich, na które zgodnie z zasadami systemu bolońskiego byli także przyjmowani absolwenci studiów licencjackich z innych kierunków. W celu poszerzenia możliwości naszych absolwentów na rynku pracy na studiach magisterskich prowadzone są trzy specjalizacje (biblioteki publiczne, biblioteki naukowe i broker informacji) oraz bloki przedmiotów fakultatywnych.

108 Od początku istnienia Katedry towarzyszyły jej trudności lokalowe. Ostatecznie, po kilku przeprowadzkach, w październiku 2014 r., Katedra wraz z całym Wydziałem Filologicznym znalazła siedzibę w pięknym, nowoczesnym gmachu przy ulicy Pomorskiej 171/173. Tutaj też odbyły się uroczystości 70-lecia istnienia studiów bibliotekoznawczych, a od roku akademickiego 2015/2016 uruchomiony został nowy kierunek studiów 1 stopnia: informacja w środowisku cyfrowym.

Niezależnie od realizowanej działalności naukowo-dydaktycznej w łódzkiej Katedrze, podobnie jak w innych ośrodkach akademickich, prowadzono badania naukowe, których efektem były i są liczne publikacje. Na przestrzeni omawianych 70 lat zmieniali się badacze, zmieniały się też zainteresowania i charakter prowadzonych prac, ale zawsze pozostawały one w obrębie dyscyplin mieszczących się w obszarze szeroko pojętej bibliologii. Celem niniejszego opracowania jest więc prześledzenie historii rozwoju naukowego Katedry, przypomnienie znaczącego dorobku nieżyjących już naukowców z jednoczesnym ukazaniem dokonań pokolenia współczesnego.

Tradycje łódzkiej bibliologii, z okresu przed powstaniem ośrodka akademickiego, były nader skromne. Początki sięgają 20-lecia międzywojennego, a wiążą się z działalnością Przecława Smolika i Jana Augustyniaka. Pierwszy, mieszkając i pracując w Łodzi, w latach 1926–1935 zorganizował środowisko osób zainteresowanych piękną książką, opublikował też cały szereg prac poświęconych edytorstwu i zdobnictwu książek

w przeszłości³. Z kolei J. Augustyniak, kierownik Biblioteki Miejskiej od momentu jej założenia (1917), był autorem wielu opracowań poświęconych jednak głównie bibliotekom publicznym, ich organizacji i funkcjonowaniu⁴. Pełny rozwój łódzkiej bibliologii rozpoczął się dopiero z powstaniem Katedry Bibliotekoznawstwa i przybyciem do Łodzi profesora Jana Muszkowskiego. Obok niego swój wkład do badań bibliologicznych wnieśli wówczas na gruncie łódzkim: Adam Łysakowski, Aniela Mikucka, Helena Radlińska.

J. Muszkowski w momencie związania się z naszym miastem liczył 63 lata. Przez całe swoje wcześniejsze życie zawodowe zawsze był aktywnie zaangażowany w różne sfery praktyki książkowej: w sprawy wydawnicze i księgarskie, bibliografię i bibliotekarstwo, kształcenie księgarzy i bibliotekarzy (m.in. na Wolnej Wszechnicy Polskiej). Posiadał doskonałą znajomość wszystkich dziedzin praktyki i wiedzy o książce. Pozwoliło mu to dostrzec wspólnotę zagadnień bibliologicznych zintegrowanych formułą „książka w społeczeństwie”. Opublikował w okresie 20-lecia ok. 200 artykułów i recenzji oraz książkę, która miała wprowadzić charakter popularnonaukowy, ale, jak oceniła to później H. Więckowska, była „pierwszą w naszej literaturze bibliologicznej próbą usystematyzowania całokształtu zagadnień związanych z książką we wszystkich kolejnych fazach: wytwarzania, obiegu i użytkowania”. Ta wydana w 1936 r. publikacja nosiła tytuł *Życie książki*⁵.

Wydawać by się więc mogło, że rozpoczął J. Muszkowski swój łódzki rozdział zawodowej pracy dydaktycznej i naukowej jako człowiek o ukształtowanych i w pewnym stopniu zamkniętych już poglądach naukowych. Jednak już w czasie wojny Jego teoretyczne poglądy w zakresie księgoznawstwa zyskiwały bardzo wyraźną orientację socjologiczną, co znalazło wyraz w opublikowanej, niestety dopiero w 1971 r., pracy *Wstęp do socjologii książki*. J. Muszkowski wiązał naukę o książce z socjologią, której aparatura pojęciowa miała pozwalać na zakreslenie pola badawczego bibliologii. Wyznaczały zaś to pole fakty społeczne związane z życiem książki w fazie jej powstawania, rozpowszechniania i użytkowania. Współcześni bibliolodzy nie dostrzegają wprowadzić potrzeby istnienia w ramach nauki o książce subdyscypliny zwanej socjologią książki, to jednak J. Muszkowskiemu zawdzięczamy wskazanie przydatności socjologii jako zasadniczej perspektywy metodologicznej, z której wyrosła potem

³ *Słownik pracowników książki polskiej* (SPKP), Warszawa 1972, s. 834. Autorem hasła Smolik Przemysław jest J. Dunin.

⁴ *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 12–13. Autorką hasła jest I. Nagórska.

⁵ H. Więckowska: *Profesor Jan Muszkowski, uczony-bibliolog*. „Przegląd Biblioteczny” 1953 z. 2, s. 97–110; SPKP, s. 615–616.

funkcjonalna koncepcja nauki o książce, o strukturze wewnętrznej zaprojektowanej właśnie przez autora *Życia książki*⁶.

W okresie łódzkim opublikował też kilka artykułów, które miały istotne znaczenie dla kształtowania się powojennej bibliologii w Polsce. Były to prace: *Książka jako przedmiot nauki* i *Książka jako zjawisko społeczne*. Oto jak definiował J. Muszkowski podstawowy przedmiot badań – książkę:

jest to przedmiot materializacji graficznej treści kulturalnych stanowiących pewną zamkniętą całość, podjętej w celu utrwalenia ich, przekazania i rozpowszechnienia wśród ludzi⁷.

Ponadto w Łodzi przygotował też drugie, zmienione wydanie *Życia książki*, które ukazało się w 1951 r. W tej edycji uwzględnione zostały m.in. również nowe jeszcze zagadnienia informacji naukowej, którą J. Muszkowski określił jako ruch dokumentacyjny, mający na celu scalenie, skoordynowanie i standaryzację badań i czynności warsztatów znanych i prowadzonych od dawna, lecz z zastosowaniem nowoczesnych metod i środków technicznych.

Sformułowane przez Niego zasady nauki o książce mają jednocześnie charakter teoretyczny, poznawczy i praktyczny. Bibliologia była, jego zdaniem, nauką niezbędną w kształceniu zawodowym wydawców, księgarzy, bibliografów, bibliotekarzy i innych pracowników książki. Przekonanie zaś o integralności zagadnień księgoznawczych, jak podkreśla K. Migoń, narodziło się u J. Muszkowskiego nie z teoretycznych rozważań, ale z doświadczeń zawodowych. Dał temu wyraz nie tylko w publikacjach, ale też w wykładach i całej koncepcji organizacji studiów bibliotekoznawczych. Teoria bibliologiczna J. Muszkowskiego ma, zdaniem K. Migonia, stałe walory inspirujące do dalszych poszukiwań⁸.

Zasługi J. Muszkowskiego dla rozwoju polskiej bibliologii nie ograniczały się jedynie do sfery własnych badań naukowych i publikowania ich wyników. W roku 1948 przeprowadził na Uniwersytecie Łódzkim pierwszy przewód habilitacyjny (A. Łysakowskiego) z bibliotekoznawstwa, był także, w roku 1952, promotorem pierwszego doktoratu (Karola Głombiowskiego) z tej dziedziny.

Drugą osobą, której działalność zaważyła na początkach łódzkiej bibliologii, był, jak wspomniano, A. Łysakowski. Jego związek z Łodzią był bardziej przypadkowy niż J. Muszkowskiego i znacznie krótszy. Był pierwszym (w latach 1946–1948) dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej, a w Katedrze prowadził jedynie wykłady w ramach prac zleconych. Do

⁶ K. Migoń: *Z dziejów nauki o książce*. Wrocław 1979, s. 131–132.

⁷ J. Muszkowski: *Wstęp do socjologii książki*. „Studia o Książce” 1973 t. 3, s. 100.

⁸ K. Migoń: *Z dziejów nauki...*, s. 132.

rozwoju badań bibliologicznych przyczynił się A. Łysakowski głównie dzięki zorganizowaniu w Łodzi, w 1946 r., pierwszej tego typu placówki naukowo-badawczej, czyli Państwowego Instytutu Książki (PIK), którego został dyrektorem. Zgodnie z Jego założeniami, celem PIK-u miało być prowadzenie prac badawczych we wszystkich obszarach bibliologii, stosowanie badań księgoznawczych w praktyce bibliotecznej, bibliograficznej, księgarskiej itd. oraz w szkoleniu kadr pracowników książki. Do zadań placówki włączył też A. Łysakowski działalność informacyjno-bibliograficzną we wszystkich dziedzinach piśmiennictwa, a także łączność z zagranicą w zakresie bibliografii i dokumentacji.

Niestety, zawieszenie prac Instytutu we wrześniu 1949 r. spowodowało, że większość planowanych zadań zostało zaledwie rozpoczętych. Pozostała jednak grupa pracowników, którzy po likwidacji PIK-u podejmowali pracę w łódzkich bibliotekach naukowych i niejednokrotnie kontynuowali działalność naukowo-badawczą, jak np. Krystyna Pieńkowska czy A. Mikucka. Natomiast A. Łysakowski, zanim w 1950 r. powrócił do Warszawy i objął dyrekturę Instytutu Bibliograficznego BN, w trakcie pobytu w Łodzi opublikował kilka rozpraw podejmujących kwestie teoretyczne i terminologiczne z zakresu nauki o książce (*Badanie czytelnictwa w obrębie nauki o książce* – 1948, *Określenie bibliografii. Przedmiot metody i zadania na tle nauki o książce* – 1950), zapoczątkował też wydawanie ważnego dla rozwoju badań bibliologicznych czasopisma „Biuletyn Państwowego Instytutu Książki”, przekształconego później w „Biuletyn Instytutu Bibliograficznego”. Innym trwałym śladem pobytu A. Łysakowskiego w Łodzi jest katalog przedmiotowy w Bibliotece Uniwersyteckiej.

Helena Więckowska, następczyni J. Muszkowskiego na stanowisku kierownika Katedry, łączyła tę działalność z funkcją dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej i ściśle związki z praktyką biblioteczną znalazły odbicie w całej niemal jej działalności naukowo-badawczej. Absolwentka studiów historycznych na UW (1922), w roku 1927 podjęła pracę w Bibliotece Narodowej, gdzie pozostała do roku 1940, a następnie powróciła po zakończeniu wojny. Jeszcze w okresie przedwojennym opublikowała cały szereg artykułów z zakresu rękopisoznawstwa, co było efektem jej zaangażowania w prace związane z porządkowaniem i opracowywaniem rękopisów z Biblioteki Batignolskiej i Rapperswilskiej⁹.

W badaniach i opracowaniach bibliologicznych H. Więckowskiej w okresie łódzkim można, za K. Migoniem, wyodrębnić kilka wyraźnych obszarów o równorzędnym znaczeniu. Dzięki zainteresowaniu J. Lelewelem

⁹ I. Łabiszewska: *Wkład profesor Heleny Więckowskiej w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Batignolskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Koniczna i M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 35–51.

i jego twórczością stała się historykiem i kronikarzem polskiej nauki o książce, w czym pomagało jej zapewne wykształcenie historyczne. W najobszerniejszej pracy z tego zakresu zatytułowanej *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*¹⁰ dokonała nie tylko charakterystyki polskiej nauki o książce w okresie powojennym, ale też podjęła problemy teoretycznych podstaw bibliologii i nakreśliła drogi jej dalszego rozwoju, które z dzisiejszej perspektywy można ocenić jako trafne. Swoje poglądy na bibliologię i bibliotekoznawstwo przedstawiła też w podstawowych dla tych dyscyplin dziełach, czyli *Encyklopedii wiedzy o książce* (EWOK) i *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa* (EWB), w których redagowaniu miała czynny udział.

112 Innym nurtem zainteresowań naukowych H. Więckowskiej była szeroko rozumiana problematyka kształcenia pracowników książki. Profesor realizowała się nie tylko jako wykładowca na Uniwersytecie Łódzkim i Warszawskim, wielokrotnie również wypowiadała się o problemach i treściach programowych wyższych studiów bibliotekoznawczych. Za podstawę kształcenia bibliotekoznawców na poziomie wyższym uważała naukę o książce, ale jednocześnie dostrzegała nowe, wyrastające z potrzeb praktyki zjawiska, które powinny być brane pod uwagę przy opracowywaniu nowych programów studiów¹¹. Za ważny wkład Profesor Więckowskiej w rozwój badań bibliologicznych należy też uznać jej rolę jako promotora 15 prac doktorskich (część z nich doczekała się publikacji) i przeprowadzenie na Wydziale Filologicznym UŁ 5 przewodów habilitacyjnych. Większość spośród tych, którzy zdobyli stopnie naukowe pod Jej kierunkiem (np. Maria Dembowska, Barbara Sordylowa, Leon Łoś, Irena Morsztynkiewiczowa, Małgorzata Stolzman, Helena Szwejkowska), realizowała się zawodowo w akademickich ośrodkach kształcenia bibliotekarzy i bibliotekach naukowych na terenie całego kraju, przyczyniając się do umacniania i dalszego rozwoju naukowych podstaw polskiej bibliologii.

Trzeci zakres prac naukowych H. Więckowskiej dotyczył organizowania warsztatu pracy bibliotecznej opartego w znacznym stopniu na wiedzy o książce. Tutaj szczególnie uwidocznił się charakterystyczny dla całej jej twórczości naukowej i zawodowej pragmatyzm. Z prac Profesor

¹⁰ H. Więckowska: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „Przegląd Biblioteczny” 1968 z. 1/2, s. 45–77.

¹¹ Na temat kształcenia na poziomie wyższym wypowiadała się m.in. w pracach: H. Więckowska: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1/4, s. 230–242; eadem: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Postulaty raportu o stanie bibliotek i próby ich realizacji*. Ibidem 1975 z. 3, s. 219–232; eadem: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowych*. „Zagadnienia informacji naukowej” 1976 nr 1, s. 135–149; eadem: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979.

Więckowskiej przebija głęboka wiedza teoretyczna i historyczna w zakresie bibliologii, a jednocześnie przekonanie o wartościach poznawczych i instrumentalnych tej nauki, o jej roli w kształceniu bibliotekarzy i w tworzeniu warsztatu zawodowego pracowników bibliotek¹².

K. Migoń w tytule opracowania o dokonaniach naukowych H. Więckowskiej, w poświęconym Jej wydawnictwie, użył określenia „bibliolog-praktyk” i następująco to uzasadnił:

Nauka o książce była bowiem dla niej przedmiotem badań historycznych, ale przede wszystkim niezbędną podstawą praktyki bibliotekarskiej i punktem wyjścia dla usamodzielniającego się bibliotekoznawstwa, a także oparciem dla programów kształcenia bibliotekarzy. Dostrzegała wartości naukowe problematyki bibliologicznej i jej znaczenie dla praktyki¹³.

Inną, istotną zasługą H. Więckowskiej dla nauki o książce było upowszechnianie polskiej myśli bibliologicznej na arenie międzynarodowej i jednocześnie przenoszenie na grunt polski osiągnięć zagranicznych. Uczestnicząc w pracach IFLA (jako wiceprzewodnicząca i przewodnicząca Sekcji Budownictwa) promowała polskie bibliotekarstwo na Zachodzie¹⁴.

Kolejny etap w rozwoju łódzkiej bibliologii związany jest z osobą docenta, a później profesora Bolesława Świderskiego. Obejmując w 1969 r. stanowisko dyrektora BUŁ i kierownika Katedry (potem Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, a od 1981 r. znowu Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej), miał już znaczący dorobek naukowy osiągnięty w trakcie pracy w Bibliotece UAM w Poznaniu, chociaż, jak wspomniano wcześniej, habilitował się z bibliologii na UŁ.

Zainteresowania badawcze B. Świderskiego miały, podobnie jak H. Więckowskiej, również charakter pragmatyczny. Najwięcej uwagi poświęcił kwestii naukowych podstaw organizacji pracy bibliotecznej oraz specjalizacji i współpracy bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów, które to zagadnienie miało w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych charakter prekursorski. Swoją koncepcję kooperacji i modernizacji polskich bibliotek budował B. Świderski w oparciu o doskonałą znajomość dokonań bibliotek krajów Europy Zachodniej i USA, chociaż przenoszenie na polski grunt tamtejszych zasad było w warunkach ekonomicznych i politycznych PRL niezwykle trudne. Aktywność profesora Świderskiego na rzecz rozwijania systemu współdziałania bibliotek nie ograniczała się tylko

¹² Swoje poglądy na ten temat wypowiedziała m.in. w haśle *Bibliotekoznawstwo* zamieszczonym w EWOK, a także w EWB.

¹³ K. Migoń: *Helena Więckowska bibliolog-praktyk*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Łódź 1988, s. 29–42.

¹⁴ Zob. P. Lewkowicz: *Budownictwo i wyposażenie biblioteczne w sferze zainteresowań Profesor Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz...*, s. 21–33.

do tworzenia podstaw teoretycznych i publikowania kolejnych artykułów. Brał jednocześnie udział w lokalnych i ogólnopolskich konferencjach, działał w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich i uczestniczył w pracach stosownej komisji Państwowej Rady Bibliotecznej¹⁵.

Przedmiotem zainteresowań i dokonań naukowych B. Świderskiego były również zagadnienia klasyfikacji piśmiennictwa i katalogów rzeczowych. Najpełniejszy wyraz swym poglądom na ten temat dał w kilku rozdziałach zamieszczonych w pracy zbiorowej pt. *Bibliotekarstwo naukowe*, wydanej w roku 1956. Praca miała, w pewnym stopniu, charakter pionierski, gdyż ówczesny stan polskiej literatury naukowej na temat katalogów rzeczowych i klasyfikacji piśmiennictwa był raczej skromny. Brakowało właśnie opracowań o charakterze syntetycznym, teoretycznych, ale odnoszących się jednocześnie do praktyki bibliotecznej i tę lukę wypełniała właśnie praca B. Świderskiego. Wprawdzie w dalszej karierze naukowej rzadko wracał do tej tematyki (jedynie w EWB i EWOK), to jednak do jego opracowań w *Bibliotekarstwie naukowym* sięgało później wielu autorów, rozwijając je lub podejmując kwestie szczegółowe¹⁶.

W swoich opracowaniach naukowych podejmował też B. Świderski problemy teorii bibliografii, niezależnie od czynnego udziału w tworzeniu różnego rodzaju zestawień bibliograficznych. Natomiast zwieńczeniem jego pracy naukowej było opracowanie ważne dla kształtowania teoretycznych podstaw dyscypliny, czyli praca dotycząca terminologii bibliotekoznawczej i dziedzin pokrewnych¹⁷.

Dodatkowym wkładem B. Świderskiego w rozwój łódzkiej (i nie tylko łódzkiej) bibliologii było promotorstwo 10 rozpraw doktorskich, przy czym kilka z nich podejmowało zagadnienia związane z formującą się wówczas dyscypliną, czyli informacją naukową.

¹⁵ Do znaczących prac B. Świderskiego z tego zakresu należą m.in. *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*. W: *Materiały z konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 9–42; *Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1964; *W sprawie współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. „Roczniki Biblioteczne” 1966 R. 10, s. 481–504; *Projekt planu współpracy i specjalizacji polskich bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1965. Rolę B. Świderskiego w tworzeniu planów współdziałania bibliotek omówił J. Janiak: *Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świderskiego*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świderskiego – myśl, praktyka, dydaktyka*. Księga pamiątkowa. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 77–111.

¹⁶ Więcej na ten temat zob. S. Kurek-Kokocińska: *Bolesław Świdorski, o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według...*, s. 113–140.

¹⁷ B. Świdorski: *Bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo i terminy pokrewne*. Historia, zakres użycia, semantyka. Łódź 1981.

Współpracownikiem B. Świderskiego był przez wiele lat prof. UŁ dr hab. Jerzy Włodarczyk. Historyk z wykształcenia, podobnie jak wcześniej prezentowani, pracę naukową łączył przez wiele lat z praktyczną działalnością bibliotekarską (jako kierownik Biblioteki Instytutu Historii UŁ, później także jako dyrektor BUŁ). Znalazło to w pewnym stopniu wyraz w jego zainteresowaniach naukowych. Głównym przedmiotem badań J. Włodarczyka była bowiem historia zawodu bibliotekarskiego w Polsce, poczynając od wieku XIX, po 20-lecie międzywojenne. Opublikował dwie książki poświęcone temu zagadnieniu: *Bibliotekarze w Polsce okresu międzywojennego* (Łódź 1988) i *Kształtowanie się zawodu bibliotekarskiego na ziemiach polskich* (Łódź 1991).

Szczególną rolę w działalności naukowej Katedry odegrał prof. dr hab. Janusz Dunin-Horkawicz. Związany wcześniej, przez wiele lat, z Biblioteką Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie zajmował różne stanowiska, posiadał wyjątkowo rozległą znajomość świata książki. Znał doskonale procesy wydawnicze, uwarunkowania rynku księgarskiego, zasady obiegu bibliotecznego, a jednocześnie był bibliofilem i zbieraczem książek. Natomiast jako nauczyciel akademicki przekazywał swoją wiedzę z tego zakresu przyszłym pracownikom sektora książki. W znaczącym dorobku publikacyjnym (235 pozycji) Profesora Dunina znajdują się więc prace z zakresu książki tandetnej, poruszające kwestie szczegółowej teorii książki literackiej oraz historię polskiej książki dziecięcej, a także dotyczące bibliofilstwa, czytelnictwa i medioznawstwa.

Niezwykle trafnie udział Profesora Dunina w rozwoju polskiej bibliologii scharakteryzował K. Migoń:

Jego [J. Dunina] wypowiedzi odnoszące się do teorii książki wyrastały z bogatego doświadczenia; są więc nie tylko odkrywcze, ale i wiarygodne. W swoich pracach łączył umiejętnie zagadnienia literackie z księgoznawczymi, a artystyczne i kulturowe wartości książki postrzegał w kontekście zjawisk społecznych. Jednocześnie widać wyraźnie, że jego wypowiedzi o kulturze książki wywodzą się z pasji bibliofilskich, że bibliofilstwo właśnie ukształtowało w stopniu najwyższym jego stosunek do książki, rozumienia jej istoty i rozmaitych funkcji¹⁸.

Penetrując różne obszary świata książki, J. Dunin wszędzie zaznaczał swoją nieprzeciętną osobowość naukową. Już pierwszą książką zatytułowaną *Papierowy bandyta* (Łódź 1974) zainicjował badania nad tzw. literaturą

¹⁸ K. Migoń: *Teoria książki w ujęciu Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki, M. Rządowolska. Łódź 2009, s. 14–25. Cytat pochodzi ze s. 17. Osiągnięciom naukowym i działalności dydaktycznej profesora Dunina poświęcone są w tej książce głównie artykuły: Hanny Tadeusiewicz, Krzysztofa Migonia, Tadeusza Żabskiego i Grzegorza Matuszaka.

brukową, stając się z czasem współtwórcą dziejów literatury popularnej. Niezwykle ceniony za swoje dokonania, zwłaszcza w środowisku wrocławskim, był równocześnie inspiratorem licznych prac tam stworzonych¹⁹.

Ogromne znaczenie dla budowania szczegółowej teorii książki miała opublikowana w 1982 r. kolejna książka J. Dunina (w 1983 r. stała się podstawą przewodu habilitacyjnego) pt. *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Jej celem miała być, zdaniem autora, „odpowiedź na pytanie, jaką rolę w komunikacji między autorem a czytelnikiem odgrywa książka jako całość”²⁰. Wykorzystując bogatą egzemplifikację, Profesor Dunin wykazał, jak immanentne cechy książki, jako obiektu materialnego, wpływają na społeczne funkcjonowanie literatury. Praca J. Dunina była pierwszym tak wyczerpującym i syntetycznym opracowaniem w polskiej literaturze bibliologicznej i nadal jest ważną lekturą dla badaczy literatury, polonistów i bibliologów.

116

Profesor Dunin był również inicjatorem badań nad książką dziecięcą. Oprócz kilkunastu artykułów opublikował książkę, która była pierwszym (i dotychczas w zasadzie jedynym) w polskiej literaturze bibliologicznej opracowaniem o kształtowaniu się formy książki dziecięcej, od wieku XVII po II wojnę światową. Wydane w 1991 r. *Książeczki dla grzecznych i niegrzecznych dzieci. Z dziejów polskich publikacji dla najmłodszych* (bo taki tytuł nosi to wydawnictwo) są kolejnym w dorobku naukowym J. Dunina opracowaniem, w którym ważne teoretyczne ustalenia zostały zbudowane na podstawie bogatej egzemplifikacji. W tym wypadku była to kolekcja wydawnictw dla dzieci zgromadzona przez Autora²¹.

Ogromny dorobek księgoznawczy J. Dunina nie zamyka się tylko w trzech wymienionych obszarach. Cały szereg prac poświęcił teorii bibliofilstwa, zajmował się zjawiskiem czytania i procesem lektury, a w publikacji *Książka na miarę człowieka* dał zarys antropologicznej teorii książki jako narzędzia społecznej komunikacji.

Inne obszary polskiej bibliologii wypełnia natomiast dorobek naukowy Profesor Hanna Tadeusiewicz. Przedmiotem Jej badań było głównie drukarstwo polskie w XIX i XX w., a szczególnie periodyki wydawane przez firmy i organizacje drukarskie. Wyniki swoich badań publikowała w dziesiątkach artykułów na łamach naukowych czasopism fachowych, a także w książce *Drukarnia polskie drugiej połowy XIX wieku w świe-*

¹⁹ T. Żabski: *Janusz Dunin – współtwórca nauki o literaturze popularnej*. W: *Pasja książki...*, s. 26–34.

²⁰ J. Dunin: *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź 1982, s. 4.

²¹ Więcej na ten temat zob. J. Konieczna: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki...*, s. 226–236.

tle fachowych czasopism drukarzy z lat 1872–1900: problematyka zawodowa i społeczna, Łódź 1982. Drugim nurtem działalności naukowo-badawczej H. Tadeusiewicz jest biografistyka księgoznawcza. Pani Profesor jest autorką ponad 200 biogramów ludzi książki zamieszczonych w *Słowniku pracowników książki polskiej* oraz kilkudziesięciu artykułów wspomnieniowych o zmarłych kolegach bibliotekarzach i bibliologach. Była członkiem redakcji zrzębu głównego *Słownika* i *Suplementu I*, a następnie redaktorem *Suplementu II* i *III*, jest także przewodniczącą komitetu redakcyjnego *Słownika biograficznego Wielkopolski południowo-wschodniej – ziemi kaliskiej*.

Prowadzone obecnie w Katedrze prace naukowo-badawcze mają nie tylko charakter indywidualny, ale są też efektem działań zespołowych. Swoistą specjalnością naszego środowiska są wydawnictwa słownikowe. Niezwykle ważnym dla dziejów polskiej książki, wydawnictwem jest *Słownik pracowników książki polskiej*. Zapoczątkowany w końcu lat czterdziestych w Państwowym Instytucie Książki w Łodzi był przez wiele lat redagowany w Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego. W roku 1992 redakcja została przeniesiona do Katedry, gdzie utworzono Pracownię Słownika Pracowników Książki Polskiej, a jej kierownictwo powierzono prof. dr hab. Hannie Tadeusiewicz. Efektem starań nowej kierownik było wydanie, pod Jej redakcją i przy współpracy zespołu redakcyjnego, w roku 2000, *Suplementu II Słownika*, natomiast w roku 2010 ukazał się *Suplement III*. Od roku 2010 kierownikiem Pracowni jest dr Magdalena Rzadkowolska. Obecnie, dzięki uzyskaniu grantu Ministerstwa Nauki, dobiegają końca prace nad kolejnym, czwartym suplementem tego wartościowego wydawnictwa.

Drugim, niezwykle ważnym dla polskiego bibliotekoznawstwa wydawnictwem słownikowym przygotowanym w Katedrze jest *Podręczny słownik bibliotekarza*. Zastąpił on wydany w roku 1955 *Podręczny słownik bibliotekarza* autorstwa H. Więckowskiej i H. Pliszczyńskiej. Zapoczątkowany jeszcze w latach dziewięćdziesiątych, ukazał się ostatecznie w roku 2011, pod redakcją G. Czapnika i Z. Gruszki. To obszerne, liczące ok. 5700 haseł, wydawnictwo jest efektem pracy wszystkich (w tym kilku już nieżyjących) pracowników Katedry oraz niektórych Kolegów z Biblioteki Uniwersyteckiej. Największe zasługi dla powstania *Słownika* położył jednak dr Bogumił Karkowski, który wydania książki niestety nie doczekał (zmarł 1 czerwca 2004).

Prowadzone współcześnie badania realizują już w większości pracownicy, wywodzący się spośród absolwentów naszego kierunku, którzy ukończyli studia po roku 1979. Badania te obejmują różne obszary szeroko pojętej bibliologii, informatologii i prasoznawstwa. Publikowane prace prezentują zarówno ujęcie historyczne, jak i współczesne, ukazując się głównie jako prace niesamoistne wydawniczo, ale także jako wydawnictwa

zwarte. Przy czym aktywność badawcza i publikacyjna pracowników Katedry wyraźnie wzrosła w ostatnim dziesięcioleciu. O ile dorobek naukowy lat 2000–2005 zamykał się liczbą 153 artykułów i książek²², to w okresie 2006–2015 ukazało się ponad 40 wydawnictw zwartych autorstwa i/lub pod redakcją pracowników oraz ok. 470 publikacji niesamoistnych wydawniczo (artykuły w czasopismach i rozdziały w pracach zbiorowych)²³.

Badania z zakresu szeroko pojętej historii książki są przede wszystkim udziałem profesora Andrzeja Wałkowskiego, doktor Magdaleny Kwiatkowskiej i doktora Rafała Kępy. Przedmiotem szczególnych zainteresowań profesora są skryptoria klasztorów cysterskich i znajdujące się w nich zbiory rękopiśmienne. A. Wałkowski jest autorem książek: *Skryptoria cystersów filiacji portyjskiej na Śląsku do końca XIII wieku* (Wrocław 1996) i *Skryptorium klasztoru cystersów w Mogile do końca XIII wieku* (Łódź 2009) oraz współautorem lub redaktorem kilku innych. Również prace doktora Rafała Kępy dotyczą historii i zbiorów bibliotek klasztornych, a także roli książki w życiu zgromadzeń zakonnych (m.in. *Inkunabuły kanonickiej proveniencji w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*). Natomiast doktor M. Kwiatkowska specjalizuje się w problematyce XIX-wiecznego ruchu wydawniczego na ziemiach polskich, poświęcając główną uwagę uwarunkowaniom, jakie towarzyszyły kształtowaniu się edytorstwa naukowego w okresie zaborów. Jest autorką m.in. takich prac, jak: *Wpływ cenzury rosyjskiej na rozwój naukowego ruchu wydawniczego w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku*. W: *Historia i współczesność w badaniach bibliologicznych*. Łódź 2007, s. 21–54; *Książki w działalności edytorskiej pokolenia niepokornych*. Wydawnictwo im. Teodora Tomasza Jeża. W: *Na co dzień i od święta. Książka w życiu Polaków w XIX–XXI wieku*. Warszawa 2015, s. 113–135, oraz wielu innych.

Istotne miejsce w badaniach naukowych Katedry zajmowała i zajmuje nadal problematyka lokalna i regionalna. Profesor Jadwiga Konieczna dokonała szczegółowego omówienia dziejów książki w Łodzi w XIX i na początku XX w., uwzględniając ówczesne uwarunkowania kulturowe, społeczne i polityczne (*Kultura książki polskiej w Łodzi przemysłowej (1820–1918)*. Łódź 2005). Przedmiotem jej zainteresowań jest także rozwój bibliotek łódzkich po II wojnie światowej. Ruchem wydawniczym w Łodzi w okresie PRL-u zajmuje się od wielu lat doktor Magdalena Rzadkowska. Wyniki swoich badań opublikowała dotychczas w dwóch książkach:

²² M. Przybysz-Stawska, S. Kurek-Kokocińska: *Bibliografia pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ 2000–2005*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 81–94.

²³ M. Przybysz-Stawska, A. Walczak-Niewiadomska: *Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2006–2015*. Łódź [w druku].

Oficyna przy ulicy Piotrkowskiej: działalność Wydawnictwa Łódzkiego w latach 1957–1996 (Łódź 2007) i *Wydawcy książek w Łodzi w latach 1945–1953* (Łódź 2013). Wcześniej zagadnieniom związanym ze światem łódzkiej książki w 20-leciu i w okresie powojennym poświęcił dużo uwagi profesor Janusz Dunin w opublikowanej w 2002 r. książce *Moja Łódź pełna książek – o kulturze książki ze źródeł i wspomnień*. Przedmiotem badań pracowników Katedry były także dzieje kształtowania się systemu instytucjonalnego łódzkiej informacji w czasach PRL. Stanisława Kurek-Kokocińska jest autorką pracy *Branżowe ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi w latach 1945–1984* (1989), a Aleksandra Wejman-Sowińska – *Zakładowe ośrodki informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w Łodzi w latach 1945–1985* (1992).

Zainteresowanie rozwojem systemu książki w ośrodkach regionalnych jest najczęściej efektem związków rodzinnych autorów z badanym terytorium. I tak Bogdan Jastrzębski omówił *Dzieje książki i prasy w Tomaszowie Mazowieckim w XIX i I połowie XX wieku* (1989), a pochodząca z Piotrkowa Trybunalskiego M. Kwiatkowska dziejom bibliotek w swoim rodzinnym mieście poświęciła nie tylko pracę doktorską (*Historia bibliotek w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1793–1918*), ale także cały szereg artykułów. Natomiast związana z Kaliszem profesor Ewa Andrysiak większość swoich licznych opracowań poświęca różnym aspektom życia książki w rodzinnym mieście. Jest m.in. autorką takich publikacji, jak: *Ruch bibliofilski w Kaliszu. Historia i współczesność* (Kalisz 2002), *Książka i ludzie książki w życiu i pracy Alfonsa Parczewskiego* (Kalisz 2005), ale też niezwiązanych z Kaliszem – *Towarzystwo Bibliofilów Polskich w Wilnie* (Kalisz 2007). O swoich kaliskich korzeniach pamięta również dr A. Walczak-Niewiadomska. Dwie opublikowane przez nią książki dotyczą ważnej dla historii i kultury Kalisza postaci księdza Jana Sobczyńskiego. Są to: *Jan Sobczyński (1861–1943): kronikarz Kalisza* (Kalisz 2012) oraz *Książd Jan Sobczyński i jego księgozbiór* (Kalisz 2007).

Nurt badań prasoznawczych zapoczątkowany i bogato reprezentowany niegdyś przez profesor Hannę Tadeusiewicz jest obecnie kontynuowany przez młodszych pracowników. Doktor Evelina Kristanova dokonuje systematycznej analizy zawartości katolickich czasopism społecznych w okresie II Rzeczypospolitej i w początkach PRL-u, czego efektem, poza licznymi artykułami, jest publikacja *Książka na łamach katolickich czasopism społeczno-kulturalnych w Polsce w latach 1945–1953* (Łódź 2012). E. Kristanova przybliży także polskiemu czytelnikowi uwarunkowania rozwoju systemu książki w Bułgarii. Doktor hab. Magdalena Przybysz-Stawska specjalizuje się w badaniach współczesnego rynku prasowego, a wyniki swych rozległych badań opublikowała w wydawnictwie *Książka na łamach polskich czasopism współczesnych u progu XXI wieku* (Łódź 2013). Natomiast

doktor Zbigniew Gruszka wydał w 2012 r. obszerną monografię najpoważniejszego periodyku fachowego, czyli „Przeglądu Bibliotecznego”.

Kontynuowane są również, zainicjowane przez profesora Dunina, badania nad książką dziecięcą zarówno XIX-wieczną – J. Konieczna, *Rynek wydawniczy książki dziecięcej w zaborze rosyjskim w XIX i w początkach XX wieku* (2013) i kilka innych artykułów, jak i nad współczesnym edytorstwem wydawnictw dla najmłodszych – doktor Alina Brzuska-Kępa (np. *Czytanie obrazu – o myślących książkach Iwony Chmielewskiej*). Problematyką obecności małego dziecka w bibliotece, w Europie i w USA oraz alternatywnymi formami pracy z najmłodszym czytelnikiem i wykorzystaniem mediów w tej pracy, zajmuje się doktor Agata Walczak-Niewiadomska – m.in. *Model biblioteki rodzinnej w oparciu o doświadczenia amerykańskie* (2012), a profesor Mariola Antczak swoje badania poświęca głównie bibliotekom szkolnym i ich roli w kształceniu informacyjnym uczniów (*Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989–2007* (Łódź 2010) oraz kulturze czytelnictwa dzieci i młodzieży. Literatura, książka i czytelnictwo dziecięce pozostają także w kręgu zainteresowań literaturoznawcy dr Alicji Mazan-Mazurkiewicz („*Bo ja tak bardzo nie przepadam za czytaniem*”. O czytaniu z dzieckiem w domu pełnym książek – 2013 i inne prace), chociaż głównym przedmiotem Jej badań jest sakrologia literaturoznawcza, co potwierdzają dwie opublikowane dotychczas przez nią książki – *Inspiracje biblijne w utworach Romana Brandstaettera* (Łódź 2003) i *Liryka księdza Jana Twardowskiego. Spotkanie ze świętą Teresą z Lisieux* (Łódź 2014), niezależnie od znacznej liczby, podejmujących również tematykę literatury chrześcijańskiej, artykułów.

Zagadnienia związane z edytorstwem współczesnej książki, z jej funkcją społeczną oraz z rynkiem książki są przedmiotem zainteresowań doktora Jacka Ladoruckiego (*Audiobook – słuchanie i radość lektury; Od propagandy czytelnictwa do budowania społeczeństwa informacyjnego*) oraz częściowo dr M. Rządowolskiej – *Wirtualizacja w świecie książek* (2013) czy *Wybory czytelnictwa katolickich w XX-leciu międzywojennym* (2014). Doktor J. Ladorucki kontynuuje również analizę drogi naukowej J. Dunina, rozpoczętą jeszcze za życia profesora wywiadem-rzeką zatytułowanym *Pozostawałem w kręgu książki... Rozmowy z profesorem Januszem Duninem o bibliologii, medioznawstwie i zwykłym życiu* (Łódź 2007).

W kręgu badań pracowników Katedry pozostają także problemy szeroko rozumianej nauki o informacji. Od wielu lat tematykę tę podejmuje profesor Stanisława Kurek-Kokocińska, doktor Aleksandra Wejman-Sowińska i doktor Grzegorz Czapnik. W dorobku naukowym profesor Kurek-Kokocińskiej znajdują się dwie książki – *System informacyjny dla dzieci i młodzieży o książkach, filmach i grach: studium teoretyczne* (Łódź 2009)

i *Informacja: zagadnienia teoretyczne i uwarunkowania prawne działalności informacyjnej* (Łódź 2004) oraz wiele artykułów w czasopismach i pracach zbiorowych. Natomiast zmarła w ubiegłym roku dr A. Wejman-Sowińska interesowała się zagadnieniem źródeł informacji dotyczących homeopatii. Efektem rozległych badań była książka pt. *Wiarygodność źródeł informacji w odniesieniu do homeopatii. Analiza krytyczna* (Łódź 2008). Doktor G. Czapnik z kolei bada relacje książka współczesna – Internet, interesująco biblioteki cyfrowe, infobrokerstwo oraz analiza i eksploracja danych z systemów bibliotecznych, czyli tzw. bibliomining – *Zastosowanie technik eksploracji danych w ocenie zachowań i potrzeb użytkowników instytucji bibliotecznych: możliwości i bariery* (2016) czy *Bibliomining w badaniu bibliotek cyfrowych* (2016).

Istotną częścią działalności naukowo-badawczej Katedry jest aktywny udział pracowników w konferencjach naukowych w kraju i za granicą, a przede wszystkim organizacja tego typu spotkań we własnej jednostce. W ostatnich latach w Katedrze odbyło się kilka konferencji, które zgromadziły znaczącą liczbę badaczy książki, a ich efektem, jak wspomniano wcześniej, były opublikowane tomy referatów. W maju 2008 r. ponad 50 referentów zgromadziła konferencja zatytułowana *Przestrzeń informacyjna książki*, a w 2010, 2012 i 2014 r. odbyły się konferencje poświęcone kulturze czytelniczej młodego pokolenia. O ile pierwsza z nich miała wymiar lokalny, to w drugiej zatytułowanej *Dziecko w świecie książki i mediów* o charakterze międzynarodowym wzięło udział ponad 40 referentów z Polski i z krajów europejskich, ale także spoza Europy.

W maju 2013 r. specjalną konferencją została uczczona 60. rocznica śmierci założyciela Katedry – profesora Jana Muszkowskiego. W konferencji wzięła udział córka profesora – profesor Joanna Muszkowska-Penson, która dokonała też odsłonięcia, wmurowanej w holu Biblioteki Uniwersyteckiej, tablicy poświęconej ojcu. Oprócz wyżej wymienionych odbyło się kilka spotkań naukowych o mniejszym zasięgu, jak np. konferencja poświęcona szansom naszych absolwentów na rynku pracy czy cykliczne spotkania współorganizowane przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne.

Katedra zaznaczyła też swoją aktywną obecność w realizowanym przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne – Oddział Warszawski projekcie *Aktualizacja kształcenia akademickiego bibliotekarzy pracujących w małych bibliotekach gminnych*. Projekt finansowany przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego był częścią Programu Rozwoju Bibliotek prowadzonego w latach 2009–2013. Pracownicy Katedry przygotowali w ramach *Projektu* treści programowe dla przedmiotu biblioteki gminne prowadzonego na studiach I stopnia i program specjalizacji magisterskiej poświęconej małym bibliotekom publicznym.

Najnowszą inicjatywą Katedry o zasięgu ogólnopolskim jest przygotowanie i wdrażanie koncepcji Olimpiady Bibliologicznej i Informatologicznej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Odbyły się już trzy edycje tego konkursu.

Specyficzną, ale trwającą wiele lat, formą oddziaływania na rozwój polskiego bibliotekarstwa był udział Katedry w pracach Komisji Egzaminacyjnej dla Kandydatów na Stanowisko Bibliotekarza Dyplomowanego i Dyplomowanego Pracownika Informacji Naukowej. Od 1999 do 2013 r. siedzibą Komisji była nasza Katedra, funkcję przewodniczącej pełniła prof. dr hab. H. Tadeusiewicz, a sekretarza dr A. Wejman-Sowińska. Niestety, kres działalności Komisji położyła ustawa deregulacyjna.

Podobnie jak większość funkcjonujących na Uniwersytecie Łódzkim kierunków Katedra Bibliotekoznawstwa wydaje również (przy współpracy z Biblioteką Uniwersytecką) swój periodyk zatytułowany „Folia Librorum”, który wchodzi w skład czasopisma uczelnianego „Acta Universitatis Lodzensis” i ukazuje się od roku 1989. Na jego łamach publikują nie tylko bibliolodzy i bibliotekarze z ośrodków naukowych z całej Polski, ale także podejmujący zagadnienia z pogranicza bibliologii przedstawiciele innych dyscyplin humanistycznych (filolodzy, historycy). „Folia Librorum” (od 2014 r. jako półrocznik) jest nadal dostępny w wersji papierowej, ale także w wersji elektronicznej – w bazach bibliograficznych (np. w bazie BazHum, Polska Bibliografia Bibliologiczna, ARIANTA) i w wersji pełnotekstowej w Repozytorium Biblioteki Uniwersyteckiej. W ostatnim rankingu Ministerstwa Nauki „Folia Librorum” otrzymał 4 punkty.

Efektywna działalność dydaktyczna i naukowo-badawcza Katedry nie byłyby możliwe bez odpowiedniego zaplecza technicznego i pomocy naukowych. Po przeprowadzce do nowego gmachu do dyspozycji studentów i pracowników są świetnie wyposażone laboratoria komputerowe ze specjalistycznym oprogramowaniem oraz wydzielona biblioteka, której częścią jest, liczący ponad 7 tysięcy jednostek inwentarzowych, specjalistyczny księgozbiór bibliologiczny, zapoczątkowany jeszcze przez Profesora Muszkowskiego. Nie bez znaczenia jest też fakt bliskiego sąsiedztwa Biblioteki Uniwersyteckiej, która jest nie tylko źródłem pozyskiwania stosownej informacji i literatury, ale także miejscem poznawania przez studentów, z autopsji, tajników pracy bibliotecznej.

Przedstawiony obraz łódzkiej Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej pozwala z pewnością postawić tezę, iż pomimo „siedemdziesiątki” jest ona placówką o dużej aktywności naukowej i osiągnięciach dydaktycznych, a wkład byłych, ale także obecnych pracowników Katedry w rozwój polskiej bibliologii i informatologii jest z pewnością znaczący.

Bibliografia

- Dunin J.: *Rozwój cech wydawniczych polskiej książki literackiej XIX–XX wieku*. Łódź 1982.
- Dunin J.: *Smolik Przecław*. W: *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa 1972, s. 834.
- Filip M.: *Szkic do portretu kulturalnego Łodzi 1945 r.* W: *Rok 1945 w Łodzi. Studia i szkice*. Red. J. Żelazko. Łódź 2008, s. 217–218.
- Hleb-Koszańska H.: *Adam Łysakowski. Życie i działalność*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1–4, s. 5–51.
- Janiak J.: *Współpraca i specjalizacja bibliotek w koncepcji Bolesława Świderskiego*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świderskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska. Łódź 2009, s. 77–111.
- Konieczna J.: *Książka dziecięca w życiu i pracy naukowej Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 226–236.
- Kurek-Kokocińska S.: *Bolesław Świdorski, o klasyfikacji i katalogach rzeczowych: analiza wykładu sprzed pół wieku na tle fachowego piśmiennictwa*. W: *Bibliotekarstwo według Bolesława Świdorskiego – myśl, praktyka, dydaktyka. Księga pamiątkowa*. Red. S. Kurek-Kokocińska, s. 113–140.
- Lewkowicz P.: *Budownictwo i wyposażenie biblioteczne w sferze zainteresowań Profesor Heleny Więckowskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna i M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 21–33.
- Łabiszewska I.: *Wkład profesor Heleny Więckowskiej w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Batignolskiej*. W: *Helena Więckowska. Bibliotekarz, historyk, bibliolog*. Red. J. Konieczna i M. Rzadkowolska. Łódź 2015, s. 35–51.
- Migoń K.: *Teoria książki w ujęciu Janusza Dunina*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rzadkowolska. Łódź 2009, s. 14–25.
- Migoń K.: *Z dziejów nauki o książce*, Wrocław 1979.
- Migoń, K.: *Helena Więckowska bibliolog-praktyk*. W: *Helena Więckowska 1897–1984*. Red. J. Andrzejewski. Łódź 1988, s. 29–42.
- Muszkowski J.: *Pierwszy etap wyższych studiów bibliotekarskich UŁ 1945/46–1951/52*. „Bibliotekarz” 1953 nr 1, s. 10–13.
- Muszkowski J.: *Wstęp do socjologii książki*, „Studia o Książce” 1973 t. 3, s. 89–152.
- Nagórska I.: *Augustyniak Jan*. W: *Słownik pracowników książki polskiej. Suplement*. Warszawa 1986, s. 12–13.
- Przybysz-Stawska M., Walczak-Niewiadomska A.: *Bibliografia publikacji pracowników i doktorantów Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersyteku Łódzkiego w latach 2006–2015*. Łódź [w druku].
- Przybysz-Stawska M., Kurek-Kokocińska S.: *Bibliografia pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa UŁ 2000–2005*. „Acta Universitatis Lodziensis” 2007 Folia Librorum 14, s. 81–94.

- Świderski B.: *Bibliotekarstwo, bibliotekoznawstwo i terminy pokrewne. Historia, zakres użycia, semantyka*. Łódź 1981.
- Świderski B.: *Projekt planu współpracy i specjalizacji polskich bibliotek naukowych w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1965.
- Świderski B.: *Specjalizacja i współpraca bibliotek szkół wyższych w zakresie gromadzenia zbiorów*. W: *Materiały z konferencji Rogowskiej w sprawie działalności i rozwoju bibliotek*. Warszawa 1962, s. 9–42.
- Świderski B.: *W sprawie współpracy bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. „Roczniki Biblioteczne” 1966 R. 10, s. 481–504.
- Świderski B.: *Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów*. Warszawa 1964.
- Werno H.: *Katedra Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego 1946–1961*. „Roczniki Biblioteczne” 1961, s. 383–388.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Postulaty raportu o stanie bibliotek i próby ich realizacji*, „Przegląd Biblioteczny” 1975 z. 3, s. 219–232.
- Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*. Warszawa 1979.
- Więckowska H.: *Bibliotekoznawstwo*. W: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wrocław 1971, s. 302–303.
- Więckowska H.: *Bibliotekoznawstwo*. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Wrocław 1986, s. 80.
- Więckowska H.: *Muszkowski Jan*. W: *Słownik pracowników książki polskiej*. Warszawa 1972, s. 615–616.
- Więckowska H.: *Nowe programy studiów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na tle światowych tendencji programowych*. „Zagadnienia informacji Naukowej” 1976 nr 1, s. 135–149.
- Więckowska H.: *Organizacja, stan i kierunki badań bibliologicznych 1945–1967*. „Przegląd Biblioteczny” 1968 z. 1/2, s. 45–77.
- Więckowska H.: *Pierwsza w Polsce Katedra Bibliotekoznawstwa*. „Przegląd Biblioteczny” 1969 z. 2/3, s. 113–134.
- Więckowska H.: *Profesor Jan Muszkowski, uczony-bibliolog*. „Przegląd Biblioteczny” 1953 z. 2, s. 97–110.
- Więckowska H.: *System kształcenia bibliotekarzy na uniwersytetach polskich*. „Przegląd Biblioteczny” 1971 z. 1/4, s. 230–242.
- Żabski T.: *Janusz Dunin – współtwórca nauki o literaturze popularnej*. W: *Pasja książki. Studia poświęcone pamięci profesora Janusza Dunina*. Red. J. Ladorucki i M. Rząd-kowska. Łódź 2009, s. 26–34.

**Chair of Library and Information Science of the University of Lodz as
the centre of bibliological research (1945–2015)**

In this article the author resumed the history of the Chair of Library and Information Science of the University of Lodz. She presented changes that in 70s took place in the organisation and working of this institution that, as the first one in Poland, in 1945 took up the education of librarians on the academic level. In the first place the author concentrated so presented main courses of the scientific and research works conducted in the past and at present. The description is supplemented with appropriate photographs.

Keywords: library and information science, academic education of librarians, academic education of specialist of information science, University of Lodz, Chair of Library and Information Science, educating librarians